

Ronde 2

*Victoria Van Oss
Universiteit Gent
Contact: Victoria.vanoss@ugent.be*

In gesprek met meertalige ouders op school

De meertalige realiteit van vandaag zorgt voor heel wat vragen en bezorgdheden van ouders over de taalontwikkeling van hun kinderen. Dat geldt zeker wanneer één van hen (of beiden) in de thuiscontext een andere taal spreekt dan de schooltaal (het Nederlands). Zij vragen zich vaak af: spreken we thuis beter ook al de schooltaal? Of houden we het best bij onze eigen moedertaal? Welk effect heeft dit op de taalontwikkeling van onze kinderen? Op welke manier kunnen we hen best ondersteunen om de schooltaal aan te leren?

In deze workshop leer je wat wetenschappelijk onderzoek zegt over de rol van ouders, welk advies je best aanreikt en welke ondersteuning je hen kan bieden door samen bekende mythes over meertaligheid te doorprikken. Daarnaast gaan we reflecteren aan de hand van vignetten. Deelnemers zullen oefenen om een gesprek aan te gaan met meertalige ouders die met vragen zitten over de meertalige ontwikkeling van hun kind, waarbij ze noden, wensen en bezorgdheden in kaart kunnen brengen, alsook kunnen reageren op herkenbare situaties op school met ouders die het Nederlands niet machtig zijn.

Ronde 6

*Cynthia Groff & Martine van der Pluijm
Hogeschool Rotterdam
Contact: c.d.groff@hr.nl*

Thuis in Taal. Met meertalige ouders in gesprek

In een gemiddelde peuter- of kleutergroep in Nederland bestaan grote verschillen tussen kinderen als het gaat om hun taalvaardigheid. Deze zijn voor een groot deel te verklaren vanuit verschillen in de thuisomgeving en hoe de schoolomgeving daarbij aansluit. Martine van der Pluijm en Cynthia Groff onderzoeken hoe scholen reke-

ning kunnen houden met deze verschillen en hoe ze minder opgeleide ouders kunnen ondersteunen bij de taalontwikkeling van hun kind. De opvattingen van ouders over hun rol in de taalverwerving en de waarde van meertaligheid is hierbij een belangrijk aandachtspunt.

Kinderen die voorgelezen worden, gesprekken voeren over dagelijkse dingen, naar verhalen luisteren en liedjes zingen met hun ouders, beginnen school vaak met een basis aan taalervaring die goed past bij wat van hen verwacht wordt op school. Voor veel kinderen geldt dat zij die ervaringen niet of minder meenemen, waardoor leraren er moeilijker op kunnen aansluiten met hun onderwijs. Aandacht van leraren voor het aansluiten bij de thuistaalomgeving van leerlingen is een belangrijk aanknopingspunt voor goed taalonderwijs. Leraren zijn zich er niet altijd van bewust dat zij een rol kunnen spelen in het stimuleren van de taalontwikkeling van kinderen door laagopgeleide ouders te ondersteunen. Daarnaast weten zij niet altijd hoe zij dat op een effectieve manier kunnen doen. Hoewel veel leraren streven naar een gelijkwaardige samenwerking met ouders, die gebaseerd is op wederzijds respect, zijn er obstakels voor het bereiken van zo'n gelijkwaardige relatie. Voorbeelden zijn: 'het ongemak bij het team in het omgaan met ouders met diverse achtergronden' en 'stereotype denkbeelden over niet-Nederlandstalige ouders' (Krijnen 2021).

In de Nederlandse onderwijscontext wordt taaldiversiteit vaak gezien of besproken als een probleem (Groff e.a. 2023). Die overtuigingen of taalideologieën worden grotendeels beïnvloed door de patronen van het discours rond en tussen professionals. Taalideologieën of overtuigingen over taal worden gevormd doordat individuen hun begrip over taalvariëteiten in verband brengen met mensen en gebeurtenissen (Irvine & Gal 1995).

In ons onderzoek ontwikkelen we manieren die leraren helpen om de taalomgeving thuis te leren kennen en samen met ouders de taalontwikkeling van hun kinderen te stimuleren. Hiervoor is goed inzicht nodig in de opvattingen van ouders over hoe zij hun rol zien in de taalontwikkeling van hun kind, inclusief hun houding ten aanzien van hun thuistaal. Inzichten uit empirisch onderzoek (van der Pluijm 2020) vormen de basis voor 'Thuis in Taal', een programma dat aansluit bij de praktijk van leraren en hun bestaande contactmomenten met ouders (zie: Afbeelding 1).

Fase	Stap
Realiseer partnerschapsrelaties	1. Verken de taalomgeving thuis van kinderen
	2. Betrek ouders en collega's in procedures om partnerschappen aan te gaan ter ondersteuning van de taalontwikkeling van kinderen
	3. Bouw wederkerige relaties op met alle ouders
Implementeer interventie activiteiten	4. Organiseer wekelijks ouder-kind activiteiten in de klas, passend bij de behoeften en mogelijkheden van laagopgeleide ouders (met gebruik van Stap 1-3)
Stimuleer de taalontwikkeling	5. Stimuleer rolontwikkeling bij ouders
	6. Geef prioriteit aan het gebruik van taal
	7. Breid de taal van kinderen uit

Afbeelding 1 – Programma ‘Thuis in Taal’ met zeven stappen.

Het programma bestaat uit een stappenplan met zeven stappen. Hoewel veel leraren graag starten bij stap zeven, is beginnen bij de eerste stap cruciaal. Deze stap helpt leraren om de taalomgeving thuis goed te verkennen en goed inzicht te krijgen in de kennis en (moeder)taal van ouders. Vanuit die kennis kunnen zij ouders uitnodigen en stapsgewijs relaties opbouwen, zodat er een basis ontstaat voor samenwerking. Deze start maakt het mogelijk om passende ‘ouder-kind’-activiteiten in de klas te bieden, en om ouders in hun rol te stimuleren en strategieën te laten ervaren om de taal van hun kinderen uit te breiden.

‘Thuis in taal’ bestaat daarnaast uit aanvullende professionaliseringsactiviteiten, zoals ‘coaching’ en ‘leerkringen’, om leraren te ondersteunen de benodigde competenties te ontwikkelen zoals bijvoorbeeld ‘het stimuleren van de rolontwikkeling bij ouders’. Evaluatieonderzoek (van der Pluijm 2020) liet zien dat werken met de stappen van ‘Thuis in Taal’ kan bijdragen aan succesvolle partnerschappen tussen leraren en laagopgeleide ouders om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Het vervolgonderzoek richt zich op de thuissituatie. Tussen 2020 en 2024 wordt op twaalf Rotterdamse (voor)scholen die al werken met ‘Thuis in Taal’ (op school) aanvullend, bij de gezinnen thuis, ondersteuning geboden. Hiervoor is een aanpak ontwikkeld door middel van een ontwikkelstudie en een pilotstudie. Gedurende minimaal tien weken komen begeleiders wekelijks bij de gezinnen thuis, en laten ze de ouders en kinderen thuis ervaring opdoen met interactie. De thuisbegeleiders leren de routines en interesses van het gezin kennen, stemmen er activiteiten op af en sluiten aan bij de kennis van kinderen en ouders. Tijdens de activiteiten ‘modelen’ thuisbegeleiders hoe ouders een actieve rol kunnen hebben in de taalontwikkeling van hun kind, door aan te sluiten bij de interesses van hun kind, door vragen te stellen en door samen plezier te maken. En daarbij hun thuistaal te spreken.

Tijdens onze sessie op de HSN-conferentie delen we de eerste kwalitatieve bevindingen van een derde ronde onderzoek dat zich richt op de effecten van deze nieuwe vorm van thuisondersteuning op de ontwikkeling van de rolpercepties van ouders. We zoomen

in op de activiteiten die ouders met hun kinderen doen in de thuissituatie en op de rolperceptie van 41 laagopgeleide, (veelal) meertalige ouders. Het onderzoek toont aan dat het belangrijk is om verder te kijken dan eerste aannames over kinderen, hun ouders en wat volgens school een ‘goede’ ouderbetrokkenheid is. Ouders doen veel en zijn vaak bereid om op allerlei manieren bij te dragen aan de taalontwikkeling van hun kinderen, maar soms lukt het niet op de manier waarop het van hen wordt gevraagd. Denk bijvoorbeeld aan voorlezen. We gaan na wat hun opvattingen zijn over hoe zij kunnen bijdragen aan de taalontwikkeling van hun kind, en welke rol hun thuistaal en de Nederlandse taal hierbij spelen.

In dit onderzoek zijn de perspectieven over meertaligheid, die uit het discours van ouders komen, gestructureerd aan de hand van drie oriëntaties. Ruiz (1984; 2010) introduceerde, in het kader van onderwijsbeleidsontwikkeling, drie oriëntaties op taaldiversiteit, die hand in hand gaan met meertaligheid:

1. taaldiversiteit als belemmerende factor;
2. taaldiversiteit als recht;
3. taaldiversiteit als bevorderende factor.

In de perspectieven van ouders vinden we vooral aanwijzingen voor eentalige ideologieën, met een focus op de nationale taal (Nederlands), en waarin het leren of behouden van een thuistaal als een probleem wordt gezien. Toch spreken sommige ouders over ‘de waarde van meertaligheid’, ‘de waarde van hun eigen taal’ en ‘hun rol in de taalverwerving van hun kinderen door een goede basis op te bouwen in de thuistaal’. Dat zijn dus aanwijzingen voor meertalige ideologieën.

In de discussie gaan we in op de vraag hoe deze resultaten over de ervaringen en opvattingen van ouders over taalverwerving en meertaligheid inzichten kunnen bieden aan professionals om een taalbewuste samenwerking met ouders te bevorderen.

Referenties

- Groff, C., W. Zwaanswijk, A. Wilson & N. Saab (2023). “Language diversity as resource or as problem? Educator discourses and language policy at high schools in the Netherlands”. In: *International Multilingual Research Journal*, 17 (2), p. 157-175.
- Krijnen, E. (2021). *Family literacy in context. Exploring the compatibility of a family literacy program with children’s homes and schools*. Rotterdam: Erasmus University Rotterdam. [Doctoral dissertation].
- Ruiz, R. (1984). “Orientations in language planning”. In: *NABE journal*, 8 (2), p. 15-34.

- Ruiz, R. (2010). 'Reorienting language-as-resource'. In: J.E. Petrovic (red.). *International perspectives on bilingual education: Policy, practice, and controversy*. Charlotte NC: Information Age, p. 155-172.
- Pluijm, M. van der (2020). 'At Home in Language. Design and evaluation of a partnership program for teachers with lower-educated parents in support of child language development'. Online raadpleegbaar op: https://www.hogeschoolrotterdam.nl/contentassets/2d097e5aeac4f93abac6359205f0167/145656-martine-van-der-pluijm_pdf.pdf.

Ronde 7

Steven Delarue (a) & Heleen Rijckaert (b)
(a) Onderwijscentrum Gent
(b) Nederlandse Taalunie
Contact: hrijckaert@taalunie.org

OKAN/ISK en daarna... Uitdagingen en aanbevelingen voor de doorstroom van nieuwkomersleerlingen naar het vervolgonderwijs

1. Inleiding

Scholen in Nederland en Vlaanderen krijgen elk jaar te maken met anderstalige nieuwkomers die in het onderwijs instromen. Recent zijn die aantallen zelfs exponentieel gestegen. Zo waren er in Nederland in 2021 14.500 leerlingen die nieuwkomersonderwijs volgden, in 2022 26.800 en begin 2023 al 32.500. In Vlaanderen steeg het aantal nieuwkomersleerlingen tussen 2017 en begin 2023 van 2.000 naar ruim 8.000 leerlingen.

Nederland en Vlaanderen organiseren de opvang van anderstalige nieuwkomers tussen 12 en 18 jaar op een vergelijkbare manier. Leerlingen die nieuw zijn in het land en het Nederlands onvoldoende beheersen, worden in eerste instantie opgevangen in nieuwkomersklassen. In Vlaanderen worden deze klassen 'Onthaalonderwijs voor Anderstalige Nieuwkomers' (OKAN) genoemd, en in Nederland 'Internationale Schakelklas' (ISK).

Deze leerlingen stromen, na de opvang in nieuwkomersklassen, door naar het vervolgonderwijs. Al deze leerlingen hebben recht op onderwijs, maar deze groei – in